

Panun pakinoita

Aapo Similän kevätoffensiivi.

Pitkin kevättalvea huomioi toimittaja Kirjolan "sivilivuurossa" olevien latojen koneissa tavallisuudesta poikkeavan käsikirjoituksen, jossa tiheästi toistuvat sanat taiteilija, kirjailija, laulaja, sävelkääjä ja jossa vilahteli legio kuuluisia nimiä. Kun tämä taiteilijakirja vihdoin ilmestyi painosta otsakoituna "Taiteilija ja tavallinen ihminen" (Kivi) tartuin siihen suurella mielenkiinnolla ja uteliaisuudella. Alaotsikko lupaa rajankäyntiä tai eilijakutsumuksesta ja kulttuurikriisin tarkkailua taiteessa. Motoksi nämä viitteet hyvin sopivatkin, sillä siitähän tässä koko ajan on kysymys. Niin luen kirjaseen läpi muutamina yönhetkinä koko ajan vastalauseisiin valmiina, koska olen kuullut monia hyvinkin äkkiyrkkiä suullisia arvosteluja ja kirjailija itsekin on sanonut pelkäävänsä, että se radikaalisuudellaan herättää pahaa verta. Suuremmassa määrin ei kuitenkaan näin käy, sillä moni lukija on varmaan useassakin kysymyksessä samaa mieltä Aapo Similän kanssa, mutta sellaisia, jotka uskaltavat sanoa, on vain kovin harvassa. Näin ollen ei kirja aiheuta suurempia sensaatioita, joita melkein olisi toivonut, ainakin sen itsensä vuoksi (!), ellei nyt lasketa erinäisiä mahdollisia loukkaantumisia muutamissa helsinkiläispiireissä, joiden juhlittuja johtajia Similä paikoin käsittelee hyvinkin suorasukaisesti, sellaisiakin, joihin itse kukin meistä maakuntalaisista on katsonut niinkuin ainakin jalustapatsaaseen. Tuollaisen leveään taiteilijaviiheeseen puetaan, kädet ristissä rinnalla jököttävän patsaan saattaa Aapo Similä muutamilla lauseella riisua alastomaksi kuin jokin Alibaba pillaiunsa kohteen tuimalla taikurinkatseillaan.

Aapo Similä on perehtynyt kulttuurielämäämme hyvin monipuolisesti. Hän kuvaa ja arvostelee esittäviä ja luovia taiteilijoita, näyttelijöitä yhtä hyvin kuin pianisteja, kuplettilaulajia niinkuin kirjailijoitakin. Heidän kaikkien parissa hän on liikkinut ja useimmiten esittävän ja moniaita luovan taiteen aloja hän on itse harjoittanut. Koska hänellä on kyky pakinoita sujuvasti — pakinoimisesta, kulttuuri-pakinoimisesta lähinnä, tässä on kysymys — suotakoon hänelle tämä oikeus yhtä hyvin kuin kenelle muulle hyvänsä. Sillä Aapo Similän pohjimmaaltaan rehellisiä pyrkimyksiä ei oikeastaan kukaan voi kieltää ja siinä mielessä suoritettu kritiikki on nähdäkseen aina paikallaan, sehän on myönnettävä, silloinkin, kun lukija mahdollisesti on osaksi tai kokonaan eri mieltä. Jos kirjoittaja vain olisi

jaksanut eliminoida oman itsensä kokonaan ulkopuoliseksi tarkkailijaksi — ja se vaatimus on kyllä oikeutettu — olisi hänen teoksensa nykyisestäään paljon voittanut. Mutta toisaalta tämä nyt on aidosti aapomaista ja persoonallista tyyllisime niin hyvine kuin heikkoinekin puolineen. Valitettavasti suhteellisuustaju tai miksiäkään häntä nimittäisi, käsitteilytaju, välillä horjahtelee, joskus pahasti (se ego ipse!)

Similän kirjaa on helppo lukea, sillä se on sujuvaa kieltä ja rydytetty paikoin hyvinkin karvain pillerein, mutta ainakin minulla jäi siitä hieman sekava kokonaiskuva enkä, vaikka kuinka ajattelisin, pääse oikein selvytyteen siitä, mihin kirjoittaja erään paikoin, ja näitä paikkoja on ehkä luovattoman monia, pyrkii. Näitä kohdin arvosteluopas jää torskosi. Mutta heikkoimmassa luvussa on lukematon määrä hyviä juttuja ja persoonallisia muistelmia kuuluisuuksista jos kuuluisuuksien liepeenkantajistakin, mikä kaikki antaa kirjalle väriä. Ja on teräviäkin huomioita kuten tuossakin "...suuret taidemuodot ovat valheellisia kulisseja niille, joilla ei ole suuria ajatuksia muotojen täytekksi." Ja tuossa: "Vielä vaarallisempaa kuin tehdä kirjailijoita ylipistolisillä kursseilla, on ryhtyä lähen kouluttamaan arvostelijoita... sillä Similäkään ei tarkoita kieltää suuren tietomäärän merkitystä, vieläpä välttämättömyyttäkin, mutta "siitä joakin" ei tehdä tekemällä. Tai ajatellaapa tätä lausetta (joka onkin kirjaprofessori V. Tarkkaisen sitaatti): "En ole vielä koskaan tavannut runoilijaa, joka ei olisi pitänyt itseään maailman parhaana." — Vielä olisi ollut käsiteltävä koko Tolstoi-osasto, mutta kun se enimmäkseen on tämän kuulun profetaan siteeraamista, mikä sinänsä hyvin puolustaa paikkaansa tässä, jääköön lukijan oman tutustumisen varaan.

Riittääköön tämä. Minä en tunne liikimainkaan kaikkia tässä käsiteltäviä aloja tampeeksi voidakseni ryhtyä väittelemään Aapo Similän kanssa. Kun kuitenkin, kuten sanottu pohjalla tuntuu olevan, niinkuin kaarteitrubaduurimme muustakin julkisesta esiintymisestä tiedämme, pyrkimys kitkeä kasvannaisia pois taiteen puutarhasta, olkoon tämä lisänä ihmisen kulttuurikriisikeskusteluun. Ja, välttääkseni vertauksia, pahitteeksi ei olisi, jos se todella vaikuttaisi siellä täällä taiteen eri alojen edustajien harastusten monipuolisuuteen, niin naapurin taidetta kuin elävää elämääkin kohtaan.